

MÁR DÉVA VÁRÁNÁL SEM A KÖVEKEN MÚLOTT

– Lukovich Tamás: *Lenyűgöző labirintus: Az építészetelmélet világa.* TERC Kft., 2016, 524 o.

E kötet címében egy szakmai útikalauzst sejtet, de megismerve a felépítését, majd tartalmába merülve egyértelművé válik, hogy elméletek kivonatos gyűjteménye helyett ötletesen rendszerezett tudományismereti orientációval van dolgunk. Nem száraz, tudományos igényű traktátum, hanem szellemtörténeti barangolásba ültetett szakmai dekonstrukciós kísérlet. Lukovich Tamás évtizedek óta az angolszász építészeti szemlélet egyik fő honosítója. Építészeti és urbanisztikai teóriákban való imponáló jártaságának elmélettudományi ismereteivel való, ötvözetéből született könyve - második, bővített kiadás formájában - egyrészt méltó összefoglalása, másrészt újrastrukturálása korábbi írásainak, és oktatói tevékenységének.

„Rendkívül sokszínű, új színeket is megcsillantó világ tárul elénk”

A szerző az építészeti urbanisztikával kibővített fogalmával operál, s így az építészetnek nem a tárgyiasult, hanem a procedurális oldalára fókuszál. Ennek a nézőpontnak köszönhetően a hagyományosan műszaki és művészeti ismeretbázison alapuló építészetiértelmezésekhez képest a viselkedésszabályozást, a pszichés hatásokat, ökológiát, a szemiotikai megfontolásokat, a környezettudatosságot és a fenntarthatóságot egyenrangú szempontokként kezeli. Ezzel a - szerző megfogalmazásában - szándékolt komplexitással az építészeti fogalomkörét oly mértékig bővíti, hogy az ehhez szükséges ismeretbázist már csak egy kvázi enciklopédiaként tudja átfogni. Amit így elénk tár - mint minden enciklopédikus közelítés -, több is, és kevesebb is, mint a mindennapi elképzelésünk arról, hogy mi az építészet. Több, mert az építészettel társítható különböző tudományterületek, és eddig kevésbé figyelembe vett szempontok eddig nem látott spektrumát kapjuk. Viszont ebben a sokaságban az építészeti mesterségbelisége óhatatlanul háttérbe kerül.

Rendkívül sokszínű, új színeket is megcsillantó világ tárul elénk, amiben az eligazodást három jól megválasztott dimenzió teszi lehetővé: kronológiai dimenzió, az elméletek és képviselőinek színrelépésének történeti áttekintése, tipológiai dimenzió, melyben az empirikus elméletek és tematikus dimenzió, melyben a normatív elméletek kerültek tárgyalásra. A szerző olyan értelmezési hálót szőtt, amelyben pozitivistá, behaviorista és posztmodern építészeti felfogások jól megférnek egymás mellett. Arról, hogy mindez ne egy száraz elméleti kifejtés legyen, építészeti alkotások és települési illusztrációk sora, újszerű gondolati struktúrák, eljárások modellszerű bemutatása és a mondanivaló nem csak építészeti szempontból olvasmányos formába öntése gondoskodik.

A *Lenyűgöző labirintus*ban az említett struktúrában a szemléleti sokszínűség rendszerezésén és bemutatásán túl a szerzői gondolatok (a gerincet jelentő triád) velük azonos terjedelmű és fajsúlyú prolóógus és epilógus keretezi) afelé konkludálnak, hogy a kezelhetőséget segíti, ha az építészeti elméletek rendszerezése maga is elméleti igényű. A könyvben ez annak a tézisnek a megfogalmazásában áll, hogy az építészet mind művelése, mind az elméleti megfogalmazódás terén heterológivá vált, melynek áttekinthetősége az építész szakma legfőbb kihívása.

A sokrétű kontextusba ágyazottságot vezérelvként elfogadva a könyv többször nem is közvetlenül építészetelméletekről beszél, hanem arról, hogy a fizikai környezet használata, alakítása létrehozása hogyan jelenik meg az emberi gondolkodás, és ennek részterületeiből kifejlődő különböző szakterületek szemléletének tükrében. A könyvben elénk táruló kép egyértelműen arról tanúskodik, hogy ma már az építészetnek nem csak művelése, de már pusztán az értelmezése is egy olyan hatalmas ismerethalmazt igényel, ami nem nélkülözheti az avatott eligazítást. Ehhez ad kitűnő kiinduló muníciót a könyv. A labirintus útjait végig kell járni ahhoz, hogy kikerüljünk belőle.

Azt, hogy a könyvben feltáruló heterológivá képest egy szakmailag konzisztens önálló, új építészetelmélet létrejöttön, csak a könyvben megjelenő intellektuális epicentrumok (hat nagyvárossal fémjelzett szellemi irányzat) képviselte eszmerendszerek összetettségével konkurálni képes új szellemi iskolán nevelkedő, a gondolkodást és a cselekvést egyaránt magas szinten művelő generáció tudná kitermelni.

Mivel a *Lenyűgöző labirintus* célja olyan tipológiai rendszer kialakítása volt, amiben az eddig fellelhető építészeti teóriák értelmesen helyezhetőek el, a könyvben ilyen új irányzattal még nem találkozhatunk. De úgy gondolom Lukovich Tamást is örömmel töltene el, ha egy ilyen program kibontakozásának is krónikása lehetne. (Hátrítónusz)

A MÚZEUM HATALOM

– Ébli Gábor: *Múzeumánia.* L'Harmattan Kiadó, 2016, 259. old.

„Minden múzeumi példa esetében górcső alá kerülnek a különleges építészeti megoldások”

„A múzeum hatalom” így kezdődik Ébli Gábor harmadik múzeumi témában írt könyvének bevezetője. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint Varga Benedek, a Magyar Nemzeti Múzeum új főigazgatójának nyilatkozata. Elmondása alapján a tavalyi évben 9,7 millióan látogattak el magyar múzeumokba, többen, mint ahányan a magyar színházakba, vagy magyar filmek vetítéseire.

Ébli Gábor *Múzeumánia* című könyve az elmúlt évek művészeti szaklapjaiban publikált tanulmányok szerkesztett verzióját rendszerezi és fűzi össze. A hiánypótló kutatás fókuszában konkrét példák, európai nagyvárosok legújabb múzeumi fejlesztései és intézményrendszeri berendezései állnak. A kötetben a szerző a tágabb értelemben vett kontinent három fő régióra osztva, szisztematikusan veszi végig az egyes múzeumok sajátosságait (Dél-Európa és Mediterráneum / Nyugat- és Észak-Európa / Közép- és Kelet-Európa). Minden múzeumi példa esetében górcső alá kerülnek a különleges építészeti megoldások, a gyűjteményi háttér, a misztérió, a finanszírozás és sok esetben azok a kulcsfontosságú szereplők is, akik az intézmények mögött állnak. A plasztikus leírásoknak köszönhetően olvasva járhatjuk be Európa vezető művészeti múzeumait Athéntól Göteborgig és Lisszabontól Moszkváig. A fejezetcímek azonban elárulják, hogy a szerző szándékai túlmutatnak az egyszerű felsoroláson. Esettanulmányokról van szó, amelyek tanulságait mindenképpen érdemes levonni. Ha az olvasó bennfentes szakmabeli azért, ha pedig lelkes kultúrafogyasztó, akkor még inkább, hiszen a magyar példák (nem véletlenül) hiányoznak a tartalomjegyzékből. (Istvánkó Bea)

